

ÚPRAVA VEREJNÉHO PRIESTRANSTVA
"POMNÍK PADLÝCH HRDINOV"
verejná anonymná kombinovaná architektonicko- krajinárska súťaž
návrhov

A/ NAVRHOVANÉ RIEŠENIE, ÚČEL A FUNKČNÁ NÁPLŇ

K O N C E P C I A návrhu verejného priestranstva reflektuje urbanistický a kultúrmospoločenský význam a potenciál tohto priestoru. Reprezentatívny a identifikačný charakter námestia je predurčený významnou polohou v rámci mesta. Taktiež je súčasťou biokoridoru a svojím umiestnením uzatvára historické jadro.

Umiestnenie, tvaroslovie vegetačných prvkov, technické objekty a vybavenie mobiliárom je podriadené kompozícii celku. Zeleň nekonkuruje okolitej stavebnej architektúre, ale dopĺňa ju a vytvára s ňou jednotný celok. Zároveň na seba však púta pozornosť a stáva sa novou atrakciou v meste Banská Štiavnica s hlbokým odkazom aj pre budúce generácie. Na kvalite priestoru sa podieľa kvalita detailu predovšetkým vnímaná ľudskou mierkou. Podmienkou pre vytvorenie tzv. živého námestia je komunikácia skrz navrhované aktivity so zbytkom mesta. Atraktívna poloha námestia v rámci Banskej Štiavnice a potenciál, či *genius loci* robí toto miesto jedinečným. Námestie je ľahko dostupné pre obyvateľov aj návštevníkov, a návrh reflektuje požiadavky oboch týchto cieľových skupín. Priestranstvo je kľúčovým uzlom prechádzok a stretávacím bodom. Ľudia v Banskej Štiavnici vyhľadávajú priestor, kam by mohli prísť za oddychom, kultúrou, kde by mohli stráviť voľný čas s deťmi, kde by si seniari posedeli medzi kvetinovými záhonmi, a kde by si turisti mohli dať krátku pauzu pri putovaní a objavovaní mesta.

S Ú Č A S N Ý S T A V

Hlavné problémy a negatíva územia:

- Nevhodné umiestnenie centrálnej sochy, masívny podstavec
- Nutná potreba revitalizácie zelene – staré dreviny *Thuja occidentalis*, prestarnutá zeleň, neestetická
- Množstvo tmavých zákutí – vandalizmus, zdržiavanie sa neprispôsobivých občanov a pod.
- Fasáda susednej reštaurácie Kachelmann, výpary z reštaurácie
- Hlučná komunikácia – dopravné zaťaženie priestoru
- Poškodené múry, zábradlia a iné stavebné časti námestia, chodníky a dlažby
- Nefunkčné verejné osvetlenie, fontána, mobiliár
- Absolútne nevyužitie zadného trotuáru – typického štiavnického mestotvorného prvku

Š I R Š I E V Z Ť A H Y

Riešené približne obdĺžnikové územie je ohraničené z východnej a západnej strany neatraktívnou architektúrou fasád bez dôležitých otvorov, a zo severu a juhu relatívne otvorenou štruktúrou. Na juhozápadnej strane je vymedzené nenápadným tranzitom smerom k Novému Zámku a stúpajúcim terénom smerom ku Katovej ulici. Hlavný prístup na námestie je od ulice Kammerhofská, ktorá je s dopravným zaťažením a pozdĺž celej hranice riešeného územia sa nachádzajú parkovacie miesta.

B/ FILOZOFICKO- KONCEPČNÉ VÝCHODISKÁ NÁVRHU

V Ý C H O D I S K Á N Á V R H U

- revitalizácia mestského verejného priestranstva
- vytvorenie viacúčelového, oddychového, zhromažďovacieho a tranzitného priestoru
- vytvorenie podmienok pre rekreáciu, regeneráciu a relaxáciu obyvateľov a návštevníkov mesta
- zachovanie a zlepšenie ochrany prírodnej zložky územia, doplnenie biokoridoru okresného významu
- zachovanie urbanistických hodnôt a rešpektovanie pietneho charakteru
- prispôsobenie verejného priestranstva dnešným potrebám obyvateľov, modernizácia a zároveň rešpektovanie a pozdvihnutie hodnoty mesta v kontexte prostredia Pamiatkovej rezervácie Banská Štiavnica, lokalita svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

H L A V N Á M Y Š L I E N K A

Hlavnou myšlienkou koncepcie návrhu je otočenie sochy pamätníka na južnú otvorenú časť námestia chrbtom k ulici Kammerhofská a čelom na centrálnu plochu námestia. Socha je zosadená z podstavca na úroveň pozorovateľa a stáva sa tak súčasťou davu. Premiestnením sochy ku chodcom predpokladáme

ÚPRAVA VEREJNÉHO PRIESTRANSTVA "POMNÍK PADLÝCH HRDINOV"

upozornenie pozorovateľa na jej dôležitosť a význam. Centrálna plocha pred sochou pamätníka je multifunkčnou plochou a umožňuje využitie priestoru pre spomienkové slávnosti. Socha sa čelom pozerá na tzv. NOVÝ TROTUÁR. Odtienením zadného vyvýšeného trotuáru vzniká nový presvetlený balkónový priestor, ktorý bol obľúbený aj v minulosti, čo vyplýva z historickej analýzy územia. Návštevníci tak môžu sledovať z trotuáru dianie na námestí a nie chrbát sochy, ako tomu je v súčasnosti.

ZELEŇ AKO ARCHITEKTÚRA

Veľmi výrazným a dôležitým prvkom dotvárajúcim celý charakter návrhu námestia sú hrabové elementy, umiestnené v 2,5 x 2,5 metrovom rastrí. Tento raster vymedzil na námestí aj umiestnenie všetkých ostatných prvkov. Symbolika padlých hrdinov je zdôraznená radom strihaných hrabových elementov, umiestnených v rastrí po oboch bokoch sochy. Okoloidúci návštevník, ktorý kráča po Kammerhofskej ulici, sa ich môže dotknúť, vnímať ich premenlivosť v ročných obdobiach, rytmus a početnosť. Ako kráča ulicou, tak vníma že za hrabovou dynamickou stenou sa rozprestiera námestie a to ho láka vojsť dnu. Pamätné tabule sú umiestnené v dlažbe po oboch stranách sochy pomníka. Od strany z námestia táto hrabová stena z elementov zas pôsobí ako akustická, prašná a optická izolácia od rušnej Kammerhofskej ulice. Námestie je tak uzavretým bezpečným priestorom, vďaka čomu má návštevník chuť sa posadiť a zotrvať, oddýchnuť si, či užiť si kultúru a spoločnosť.

VSTUP DO ŠTÔLNE GLANZENBERG

Rozšírením schodiskovej časti vstupu do štôlne Glanzenberg vzniká pútavý príjemný priestor, ktorý takejto jedinečnej atrakcii a pamiatke prináleží. Schodisko orientované na centrálnu plochu ponúka možnosť na zhromažďovanie návštevníkov, čakajúcich na vstup do štôlne. Rovnako vzniká fotogenické zátišie pre jednotlivé skupiny „turistov baníkov“. V tieni významných líp, na schodisku Glanzenberg, vzniká tzv. "klimatizačná jednotka", kde sa môžu návštevníci príjemne schladíť v horúcich letných dňoch.

KOLAJNICE

Voľne rozmiestnené koľajnice kombinované s trvalkovými výsadbami a pohyblivým mobiliárom sú spomienkou na časy 16. - 17. storočia, kedy sa vyťažená ruda vozila z Glanzenberg štôlne do renesančnej budovy Pacher. Dnes sa už len symbolicky zjavujú v dlažbe v úrovni terénu a vytvárajú tak mikropriestory a zátišia pre návštevníkov námestia.

Trvalkové výsadby sú kombinované z rôznych bylín tak, aby podnecovali návštevníkov k dotyku. Tieto vnemové záhradky sú atrakciou pre deti, dospelých ale i nevidiakov a imobilných. Modifikáciou tohto prvku vzniká na centrálny ploche námestia aj líniový vodný prvok.

KONCEPCIA PRITIAHNUTÁ Z MESTA

Návrh je akýmsi reflektovaním významných a atraktívnych priestorov z širšieho okolia. Banská Štiavnica je jedinečná aj pre svoju botanickú záhradu, ktorá sa nachádza neďaleko a zrkadlí sa v návrhu výsadbou výrazných drevín Buk lesný varieta Purpurea (*Fagus sylvatica Purpurea*) na rohu Pacher štôlne a Platan javorolistý (*Platanus x acerifolia*) pod „Novým trotuárom“.

NOVÝ TROTUÁR je prvok rovnako odzrkadlený z centra mesta a ako odkaz na Štiavnickú urbánnu štruktúru má veľký potenciál byť obľúbeným aj v tejto časti Štiavnice.

KIOSK

Malý priestor od chrbta Pacher štôlne pod novým trotuárom s možnosťou umiestnenia Wi-Fi spotu, slúžiaci ako multifunkčné zázemie pre námestie, caffè, bar, občerstvenie alebo uskladnenie mobiliáru.

CENTRÁLNA PLOCHA

Multifunkčné voľné priestranstvo pred sochou pomníka. Možnosť umiestnenia klziska v zimných mesiacoch. Organizovanie rôznych pamätných slávností, jarmokov a trhy.

VODNÝ PRVOK

Fontána na novej centrálnej ploche je tvorená vodnými tryskami rôznych výšok a je prepojená s "vodnými koľajnicami". Architektonicky je tento vodný prvok veľmi nenápadný a nekonkuruje tak žiadnej architektúre v okolí. Zasahuje aj do diagonálnej komunikácie, avšak je plne zasadený do terénu a prejazdny a pochádzny. Svojou nadčasovosťou a jednoduchosťou je tento typ fontány veľmi obľúbeným prvkom v historických aj moderných priestranstvách. V zimnom období alebo v čase, kedy nieje žiadúce osvieženie, je fontána využívaná ako multifunkčná centrálna plocha bez akéhokoľvek obmedzenia. Prvok je veľmi atraktívny najmä pre deti, aj preto sú v okolí umiestnené lavičky pre mamičky.

ÚPRAVA VEREJNÉHO PRIESTRANSTVA "POMNÍK PADLÝCH HRDINOV"

POD GAŠTANOM

Pagaštan konský (*Aesculus hippocastanum*) ako dominanta námestia poskytol priestor pod svojou korunou na drevenú šikminu. Priestor je v dostatočnej vzdialenosti od cesty, čo chráni pobyt detí od hlavnej komunikácie. Prekonávaním výškového rozdielu a terénnou modeláciou návrh ponúka aktívnu drevenú plochu s rôznym využitím. Môžu byť na nej lezecké úchyty, laná smerujúce ku pagaštanu, šmykľavky, ležadlá, sedáky, atď. Drevená plocha slúži ako detská základňa, benefit, ktorý poskytuje mesto svojim obyvateľom. Ihrisko prirodzene predlžuje dĺžku pobytu na verejnom priestranstve, podporuje komunitný život a príjemné susedské prostredie. Kompaktnosťou multifunkčnej plochy sa kladie dôraz na nízke náklady na údržbu a dlhú životnosť.

TANČIAREŇ A MINIAMFITEÁTER GLANZENBERG

Západný kút námestia v súčasnosti veľmi temný, je návrhom presvetlený a dostal aj novú funkciu. Drevená terasa nad štôlnou Glanzenberg je kultúrno-spoločenským prvkom na námestí, vychádzajúcim z historického kontextu romantického altánu, prispôsobený však dnešným požiadavkám návštevníka. Tento komorný miniamfiteáter, je tvorený betónovými stupňami nad drevenou terasou, ktoré kopírujú terén. Návrh uvažuje s rôznorodým využitím terasy od letného kina, cez tančiareň až po hudobný salónik. Osvetlenie a ozvučenie je zabezpečené a predpripravené na permanentnej konštrukcii. Priestor nad amfiteátrovým sedením je zatriktívnený tieňomilným záhonom.

Možnosti využitia priestoru pre akcie: Samotná podstata verejného priestoru je napĺňaná vzájomnou otvorenosťou a interakciou, je potrebné v rámci mesta nadviazať spoluprácu s kultúrnymi a spoločenskými inštitúciami. Kladie sa dôraz na komunikáciu formou propagácie na plochách tomu určených a zároveň využívať súčasné interaktívne prostriedky.

Definovanie charakteru verejného priestranstva: predurčuje jeho smerovanie a celkovú podobu a zaväzuje všetkých spolutvorcov k napĺňovaniu jasne definovaného cieľa. Koncept podoby námestia by sa mal odvíjať od jeho úlohy v štruktúre mesta. Formu námestia určujú poloha v rámci mesta, pôvod, historický vývoj, charakter štruktúry a dopravné zaťaženie. Hlavná cieľová kvalita verejných priestranstiev Štiavnice spočíva v udržaní mesta pre peších, udržaní prírodného a akademického charakteru, v potlačení komercializácie a v hľadaní rovnováhy medzi turizmom a právom na mesto pre jeho obyvateľov, v prekonávaní izolácie a medziľudských bariér, zvyšovaní pocitu bezpečia. V našom prípade má priestranstvo reprezentatívny charakter, parkovú atmosféru a identitu súčasť rastlej historickej mestskej štruktúry vymedzenej nepravidelnými blokmi kopírujúc stromé svahy s prienikom krajinných motívov až do samotného centra mesta. Jeho celkovú kvalitu znižuje autodoprava oddeľujúca námestie od protihľadáneho parteru rušnou premávkou a parkovanie pozdĺž celého vstupu na námestie. Absentuje tu totiž reprezentatívny predpriestor prislúchajúci danému charakteru lokality, čo ale na druhej strane kompenzuje jeho ľudská mierka a prívetivá pozdĺžna proporcia popri pešej komunikácii. Hlavnou výhodou je poloha námestia v dostupnej vzdialenosti v srdci mesta.

C/ TECHNICKÝ POPIS RIEŠENIA

• Rešpektovanie terénnej konfigurácie

Okrem pretvorenia a rozšírenia vstupu k štôlni Glanzenberg sa minimalizujú náklady spojené s revitalizáciou práve rešpektovaním daností súčasného terénu.

• Usmernenie pohybu peších

Návrh dáva do popredia nový trotuár, a ponúka výhľady na kvalitný pobytový priestor.

Šikmé komunikačné prepojenie štôlny Glanzenberg a schodov na Katovu ulicu navádza chodca na poznávanie štiavnických uličiek. Polohy drevín a rámp len kopírujú pôvodne zafinované chodníky.

• Riešenie oporného múru na juhozápadnej strane

Okrajové časti oporného múru je kvôli havarijnému stavu a značným zosuvom nutné vymeniť spolu s vybudovaním nového základu. Statické posúdenie pravdepodobne povedie k etapizácii spevňovania celého múru.

Zábradlie je nutné demontovať a nahradiť ľahšou a bezpečnejšou variantou.

MOBILIÁR

PRVKY ATYP

ÚPRAVA VEREJNÉHO PRIESTRANSTVA "POMNÍK PADLÝCH HRDINOV"

Oceľová konštrukcia – altán v tvare kvádra na drevenom multifunkčnom plate, rozmer 5200x5200x2800mm, kotvenie –pevné, odsadenie od zeme 2,5-3cm, elektrické napojenie, osvetlenie, ozvučenie, možnosť umiestnenia plátna na premietanie filmov.

Oceľová konštrukcia v tvare kvádra slúžiaca ako **kiosk**- zázemie pre občasnú obsluhu počas akcií a sklad mobiliáru, rozmer 3700x3700x2800mm, kotvenie –pevné, odsadenie od zeme 2,5-3cm, elektrické napojenie, vodovodná prípojka, odpad, osvetlenie, ozvučenie, možnosť kompletného uzatvorenia drevenými panelmi. Alebo možnosť pre podnikanie súkromného sektora, či už sezónne alebo celoročne.

Koľajnice- voľne rozmiestnené koľajnice kombinované s trválnymi výsadbami a pohyblivým mobiliárom sú spomienkou na časy 16. - 17. storočia, kedy sa vyťažaná ruda vozila z Glanzenberg štôlne do renesančnej budovy Pacher. Dnes sa už len symbolicky zjavujú v dlažbe v úrovni terénu.

Prvky detského ihriska

Posedenie pod gaštanom je vytvorené drevenou dubovou konštrukciou, dnes často využívanou na verejných priestranstvách. Drevená palubovka na rošte je samo o sebe atraktívna teplá príjemná plocha ktorá podnecuje k posedeniu a hrám. Jej sklon je pozitívum, či už pre pripevnenie detských herných prvkov, alebo k ležaniu a oddychu pre návštevníkov.

PRVKY TYPOVÉ PREDPÍSANÉ POUŽÍVANÉ

drevená typová lavička, odpadkové koše, kandelábre, zábradlie (toto zábradlie nespĺňa normy z hľadiska bezpečnosti), stojan na bicykel, infovalec, infotabuľa

Návrh umiestnil do verejného priestoru prvky poskytnuté mestom ako predpísaný typ mobiliáru. Problémom je však najmä zábradlie, ktoré nespĺňa normu pre verejné priestory, a je nebezpečné pre použitie na oporných múroch. Tvaroslovie, z ktorého vychádza, je historizujúce, návrh však neodmieta ani použitie nových moderných prvkov a mobiliáru, ktorý nebude konkurovať historickej architektúre, ale zároveň pôsobí nadčasovo. Návrh odporúča vypracovať nový jednotný manuál a tvaroslovie mobiliáru pre mesto Banská Štiavnica.

SPEVNEJ PLOCHY A DLAŽBY

Plocha námestia pred pomníkom sa zjednocuje na základe použitia jednotnej veľkoformátovej dlažby šedo-bieleho odtieňu 60x60cm. Vzory na dlažbe budú kombinované, avšak v rámci jedného odtieňa v rámci jednej farebnej škály, aby sa v súčasnosti rozbitý, farebne a tvarovo roztrieštený priestor zjednotil. Mimo chodníkov a multifunkčných plôch je plocha mlatová, ktorá vytvára inú atmosféru ako na zvyšku územia. Navádza k zotrvaní, ku hre detí, priestor sa presvetľuje oproti súčasnému stavu a otvára.

Čierne schody – schodisko do Glanzenbergu a diagonálna komunikácia námestím sú symbolicky vydláždené tmavou tavenou čadičovou dlažbou s protišmykovou úpravou- [odkaz na baníctvo](#).

HOSPODÁRENIE S DAŽĎOVOU VODOU

V súčasnosti je námestie vypádované do jednej vpuste na najnižšom výškovom bode. Táto skutočnosť nevyhovuje súčasným trendom v hospodárení s dažďovou vodou. Návrh uvažuje so zasakovacími pásmi vegetácie, ktorá je umiestnená v symbolických koľajniciach a rovnako kombinuje použitie mlatových priepustných povrchov s dláždenými plochami. Priepustné plochy umožňujú prirodzené odparovanie vody, čím sa výrazne znižuje objem odtoku.

V rámci návrhu sa zameriavame na tzv. *decentralizovaný systém odvodňovania*, ktorý je založený na princípe vsakovania vody v mieste dopadu dažďových zrážok. Jeho význam stúpa priamoúmerne rastu podielu spevnených a urbanizovaných plôch. Pri návrhu je nutné zaistiť odvod dažďovej vody z pozemku z dôvodu ochrany a bezpečnosti stavby. Na druhej strane však odvodňovanie spevnených plôch vedie k narušeniu malého vodného cyklu, k zvýšeniu rizika povodní, k vyššiemu prehrievaniu mesta a kolísaniu teplôt a v neposlednom rade k vysokým nákladom na výstavbu a údržbu stokovej siete. V návrhu sa využíva vsakovanie, odparovanie a zadržanie vody na pozemku, a to zvýšením retenčných vlastností územia.

D/ KONCEPCIA REVITALIZÁCIE ZELENE

Kvalitná zeleň je nielen nevyhnutným estetickým prvkom, ale aj dôležitým nástrojom upokojenia komunikácie po meste. Prítomnosť stromov výrazne prospieva k pobytovej kvalite priestoru, zlepšuje mikroklimu, ochladzuje

ÚPRAVA VEREJNÉHO PRIESTRANSTVA "POMNÍK PADLÝCH HRDINOV"

priestor v nadväznosti na okolitú prírodu, odvádza teplo z mesta. Čo je nezanedbateľné, dotvára prostredie, zvyšuje jeho estetický dojem a vytvára vhodné prostredie pre živočíchy a hmyz, čo zlepšuje biodiverzitu prostredia. Rešpektuje sa dôležitosť polohy v rámci biokoridoru.

V súčasnosti sa na území nachádza niekoľko významných druhov drevín, ktoré návrh rešpektuje a zachováva. Jedná sa najmä o 2 kusy Lipy veľkolistej (*Tilia platyphyla*) pri vstupe do štôlne Glanzenberg. Lipy boli v minulosti vysadené na úroveň vstupu do štôlne. Podľa nášho historického prieskumu však boli časom prihrnuté. Sú významnou symbolikou v živote baníkov, ktorí ich vysádzali ku vstupom do bane na ochranu. V návrhu sú ponechané, avšak v budúcnosti treba uvažovať s ich náhradou. Pri tvorbe nového vstupu je nevyhnutné ochrániť tieto lipy a ich koreňový systém.

Ďalšou významnou drevinou je Pagaštan konský (*Aesculus hippocastanum*), 2 kusy Katalpy bignoidovitej (*Catalpa bignoides*), 3 kusy Javora poľného (*Acer campestre*), a Smrek obyčajný var. Hadí (*Picea excelsa Virgata*).

Hrab obyčajný (*Carpinus betulus*) vo forme elementu ako symbolika všetkým padlým je rozmiestnený na námestí v rastrí 2,5x2,5m a vytvára tak rôzne zákutia.

Na ploche pred KIOSKOM je navrhnutá výsadba Platanu javorolistého (*Platanus x acerifolia*) a v časti na rohu Pacher štôlne Buk lesný červený (*Fagus sylvatica Purpurea*). Ide o dlhoveké dreviny s výnimočným habitusom, ktoré sú odkazom na neďalekú botanickú záhradu v Banskej Štiavnici. V súčasnosti patria podľa miestnych obyvateľov tieto druhy k najobľúbenejším drevinám záhrady.

Trvalkové záhony sú dopĺňujúcim estetickým prvkom námestia premenlivým v ročných obdobiach.

Návrh sa vyvaroval ťažkopádnej výsadbe ihličnanov *Thuja occidentalis*, ktoré tvoria súčasnú ťažkopádnú atmosféru. Rovnako aj výsadbe krovín. Priestor je zjednotený a vyčistený.

E/ PREDPOKLADANÉ EKONOMICKÉ NÁKLADY NA REALIZÁCIU PREDMETNEJ STAVBY

Demolácia	30 000 €
Stavebné práce, oporné múry	100 000 €
Terénne modelácie	10 000 €
Výsadby	50 000 €
Dlažby	60 000€
Mobiliár	40 000€
SPOLU CCA	290 000€

Cena je odhadovaná na základe odhadovaného výpočtu ceny 150€/m² pri výmere 2000m².

Nakoľko nie sú v návrhu robené žiadne radikálne zmeny v terénnych úpravách cena môže byť podstatne nižšia. Avšak nedá sa prepokladať technický stav oporných múrov a technického zabezpečenia na stavbe, čo môže zas náklady opätovne navýšiť.